

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA
BLAJ—JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:
Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
:: :: învoială :: ::

Unitatea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foaie bisericească-politică— Apare în fiecare Sâmbătă

Necazurile „Astrei“

„Asociațiunea“ și-a câștigat definitiv titlul de venerabilă. Și dacă n'a ajuns încă a fi canonică, adevărul e că se canonește cumplit în vremele în urmă. Ar fi, de sigur, o insultă nemeritată a-i pune că-și poartă povara propriilor păcate. Mărele nostru dușman general: timpul, își are partea sa de răspundere netăgăduită. Vorba cronicarului: *„Timpul om sub vremi. Iar anii de după războiu au fost eretici și păgâni pentru tot ce se chiamă idealism și cultură. S'au aruncat, cu frenezie hibatică, în vâltoarele plăcerii, în prăpastiile lăcomiei de bani și putere deșartă. Cum ar fi putut omina o biată stea obosită atâta întunec?“*

Nu se poate tăgădui însă, că își are și ea partea sa de vină. N'a înțeles schimbarea ce a avut pe care a adus-o, în rosturile tuturor, în toamna lui 1918. S'a încăpăținat a rămâne tot ce a fost: dădăcă iscusită a întregului efort național, cultural, social, economic al Românilor. Alăta doar, că de-acum a încercat să-și întindă aripile, cu riscul de a-le frânge, peste întreaga suflarea românească, dela Tisa pân' la Nistru. Era prea mult. Și nu era necesar. O mare parte din programul ei îl prelua, în chip firesc, statul și alte instituțiuni culturale și sociale. Trebuia să-și precizeze mai modest și mai ferm câmpul de acțiune, pentruca puțină energie ce i-a mai rămas, să poată da roade apreciable. Așa, a ajuns fatal la situația de astăzi: fără membri și aproape fără activitate. I-a mai rămas doar bugetul și aparatul greu dela conducere. Le va pierde azi mâine. Fiindcă biată vlagă ei financiară, chivernisită cu norocuri, o avea, ca tot românul de treabă, dela stat.

Și încă un lucru pe care nu l-a înțeles. Centrul de gravitație a vieții Ardealului, a celei culturale în primul rând, a trecut la Cluj. Aici trebuia să-și așeze și ea noua reședință. A și încercat: a înființat „secțiunile“, la Cluj. Rezultatul: o bifurcare păgubitoare. Măsurile de înțelitate sunt mai rele decât tolerarea răului vechiu.

De sigur, răspunderea acestei stări de lucruri o are în prima linie conducerea. Nu atât comitetul, ales tot după vechile criterii, din nume și mult decorative decât active, cât președintele, care și-a călcat fără nise o muștrare de conștiință și angajamentele luate solemn cu ocazia alegerii și a primit „Astra“ drept o trambulină pentru visurile sale politice. A reușit, în felul acesta să prăpădească și micul mănunchiu de idealisti, cari încercat să mai rămână sub steag.

Totuși, d. Goldiș forțează rămânerea sa pe departe la cârmă. Manevrele convocărilor și îndrărilor adunării generale, care se ține totuși în un loc și dată surprinzător de nepotrivite, sunt îngâmfătoare.

Vom vedea ce va sice adunarea generală. Ne place să credem, că prezența M. Sale Regelui va acoperi, cu strălucirea ei, multele necazuri ale „Astrei“, ci va fi un imbold mai mult pentru herculei curajoase, cari să taie drumuri noi celei vechi asociațiuni culturale a neamului.

Chinuri filosofice

Insemnări din lumea pământească pe marginea unei teorii din sferele transcendente

de prof. AUGUSTIN POPA

I.

Filosofia este un meșteșug primejdios. Clădește lumi din scânteierea unei idei și dă-rămă universul cu o înțepătură de silogism ascuțit. Cu vraja unei abstracțiuni preface pământul în beșică de săpun și din fire diafane de judecăți logice țese pânza nevăzută a concluziilor, în care biata minte se prinde ca paianjenul învăluit inextricabil în propriul său rociu. Urmașii lui Protagoras vedeau, cu ușurință fascinantă, că albu-i negru și că „Achile cel iute de picior“, oricât s'ar sili, nu poate întrece în fugă, la concurs, broasca țestoasă. Lovit cu capul de părete, Descartes nu știa dacă durerea o simte el ori nenorocitul zid cu existență îndoielnică, iar Berkeley, chinuit de o măsă stricată, se mângâia cu gândul, că totul e iluzie: substanța corporală (nu există), nici durere, nici el însuși.

Totuși, cine s'ar putea supăra, oricari ar fi concluziile sistemului lor filosofic, pe simpaticii făuritori de lumi ideale? Cine ar putea privi fără admirație sbuciumul lor nobil în căutarea adevărului? Și, oricât ar părea de bizare concluziile lor duse la brutala formă a absurdului, cine va nega că stăm în fața unor culmi ametoitoare de gândire omenească?! De aceea teoria „bunului român“, pe care d. NAE IONESCU o construiește în trei articole din „Cuvântul“, oricât de delicată i-a părut autorului tema, nu ne-a supărat de loc. Ne simțim chiar veseli, că spatele nostru catolic a putut servi de trambulină pentru splendidele sale salturi teoretice. În schimb, nici d-sa nu se poate supăra, dacă ne luăm voie să-l înșirăm în societatea distinsă a acrobaților gândirii, pe cari un pas deviat imperceptibil, pe culmi nevăzute, îi asvârle implacabil în zarea fără drum a unor lumi de basme transcendente.

Vălvătaia teoriei dlui N. Ionescu s'a aprins dintr'o mică scânteie. Păr. arhim. Scriban, din prea mare râvnă, a înjurat țigănește călugărițele catolice. D. profesor Frolo i-a răspuns cu durerea sufletească a unui catolic, bun român. De aici pleacă d. N. Ionescu. „Buni români“, da, pot fi și catolicii. Tot așa de buni cum a fost călugărul papistaș Samuel Micu, „unul din ctitorii conștiinței românești“ și ca Ion Brătianu-tatăl, care a clădit armatura statului românesc de azi.

Perfect, veți zice dv. cititorii nefilosofi. Nu vrem să fim mai buni români decât cei doi uriași, și dacă ne iubim neamul ca ei, avem tot dreptul să nu fim insultați de nici un arhimandrit.

Mintea filosofică gândește altfel. De aia-i filosofică. Nu importă că ești bun ori rău ro-

mân; esențialul e să fii român! Și asta-i mai mult. Buni români, da, au fost ei, Samuil Micu și Ion Brătianu, ca și Bercu Solomon din târg dela Pașcani, care își face datoria de cetățean. Dar „român“ pur și simplu? Asta e altceva. „A fi român însemnează a avea o anumită plămadă, din care decurg cu necesitate absolută anumite atitudini și gesturi“, cum din bobul de grâu răsare necesar fir de grâu și nu de orz. Această plămadă nu o are decât acela care „participă în chip efectiv la ‚românia‘, adică realizează în concret, în individual, structura organică spirituală, a cărei depozitară în esențial e națiunea noastră, realitate istorică, născută în timp și spațiu“. Din structura intimă a națiunii face parte felul cum un popor „trăiește nu numai legătura lui cu divinitatea, dar chiar divinitatea însăși“ (!). Or, „în chip natural, istoricește, Românii sunt, în marea lor majoritate, deci în normalitatea lor, prezentă și trecută, ortodocși...“ De aici urmează că „în definiția noțiunii ‚român‘ intră ca notă, respectiv componentă esențială ortodoxia. A fi român, nu ‚bun român‘ ci român pur și simplu, însemnează a fi și ortodox, în acelaș fel, în care, de pildă, animalul ‚cal‘ este și ‚patru-ped‘ (sic!).

Și aceasta nu întâmplător, ci în chip necesar. Nici o religie nu e bună pentru toată lumea. Numai Roma crede, că „orice om poate deveni catolic“. Greșală. Protestantismul dovedește, că o confesiune nu se poate întinde la infinit, ea fiind limitată de structurile sufletești deosebite ale neamurilor. Incompatibilitatea categorică dintre catolicism și ortodoxie își are originile nu atât în deosebirile dogmatice, cât mai ales în „structurile spirituale istorice, concrete, cari le formează suportul“. „Confesiunea face parte integrantă și e, oarecum determinată de plămadă sufletească a regiunilor respective, în așa fel că, de pildă, noi „suntem, ca atare, ortodocși pentru că suntem români, și suntem români pentru că suntem ortodocși“. Dar cei cari trec la catolicism? „Sau rămâi român — și atunci catolicismul tău nu e o realitate, sau devii catolic și atunci nu mai ești român. Cine crede altfel, se înșală. Realitățile sunt aci, și ne putem controla“. — Cari realități și cum să le controlăm, nu ne spune d. Nae Ionescu. Dar asta nu-i esențial. Teoria e completă și așa.

Nu mai trebuie spus că, în felul acesta bietul călugăr Samuil Micu, deși a dat neamului ceva esențial românesc: *conștiința națională*, nu a fost român, ci orz din care a răsărit grâu. Nici Ion Brătianu nu umblă mai bine. El e român numai în cazul, că statul construit de el

este într'adevăr românesc. D. N. I. nu ne spune dacă este ori nu. Răspunsul însă nu poate fi decât unul: *nu*, fiindcă statul nostru nu este ortodox. In cazul Brătianu însă, spre deosebire de al lui Micu, avem sămânța bună de grâu, din care răsare orz.

*

Iată, în rezumat, *teoria „românului“*. Nostimă. Peana buclucașă ar vrea s'o garnisească cu niscai pozne. Dar nu se poate. Autorul îi dă importanță mare, socotind că rezolvă una din problemele fundamentale ale spiritualității românești. Pe deasupra o consideră actuală, fiindcă asistăm la o „*bine nutrită ofensivă catolică*“, în fața căreia teoria este un cuvânt liniștitor.

Il știm prea cuminte pe d. N. I. decât să-l presupunem atât de naiv. In strigoi nu crede și nici în ofensiva catolică inexistentă. In bună românească vorbele lui înseamnă: teoria vrea să justifice ideologic, principial, atitudinea răboinică a ortodoxiei față de noi. Coloanele „Cuvântului“ sunt dovadă. Ele stau deschise nu numai pentru campania oficială a statului major ortodox, ci și pentru ieșirile prea puțin creștinești ale păr. Scriban și pentru caraghioasa intrare în luptă a veritabilului general Cantacuzino, pentru vitejia și cultura căruia articolul păr. Scriban „nu a fost destul de drastic“, iar al dlui Frollo „ridicol și îndrăzneț“.

De ce această pornire, nu știm. Nu vrem să credem ceace se spune, că sacra politică ar deține și această tarină. — Cui folosește, iarăș nu știm. Neamului cu siguranță nu. Dar pentru asta nu noi suntem răspunzători.

Ne mulțumim deci să constatăm, că avem în față o înlănțuire de idei, o teorie adevărată. Și daimonul socratic ne ispitește pe povârnișurile ei pierzătoare. Abia pornim însă, ne și oprim încremenii. Oare existăm noi într'adevăr, ori suntem numai iluzii de-ale lui David Hume? Până acum eram siguri că existăm. Voiam chiar să invităm pe d. N. I. la Blaj, să ne vadă cum despiciam, cu iscusință romană, firul de păr în patru și, dacă vrea, să ne tragă de păr, așa cum își trage teoriile. Eram siguri, c'au existat Șincai, Micu, Maior, Șuluțiu, Cipariu și atâția alții, pe cari neamul românesc îi înșiră între

făuritorii sufletului și conștiinței sale. Români cu toții, ca și milioanele de țărani, cari au muncit și muncesc câmpiile Ardealului. — Acum însă d. N. I. dovedește că toți aceștia nu-s români. Atunci ce sunt? Altui neam, nici unuia din câte sunt, nu aparțin. Dar: dintr'un neam oarecare trebuie să facă parte fiecare individ. Noi nu aparținem nici unuia. In consecință: nu existăm.

Din această grozavă încurcătură trebuie să ieșim. Și vom ieși, poate tot cu ajutorul dlui Nae Ionescu.

Măsură înțeleaptă. Numărul școlilor secundare ajunseser adevărată plagă națională. Nu atât pentru bugetul greu încercat al țării, cât mai ales pentru desechilibrul, pe care fatal trebuiau să-l producă în structura noastră socială. Dacă de pe acuma avem un număr considerabil de „someuri“ intelectuali, ce va fi mâine, când batalioanele de băieți și fete cari tocesc azi băncile prea numeroaselor școli vor da asalt asupra instituțiilor, spre care îi poartă irezistibil tradiția și stările de noi: bugetul statului?! Pe deasupra, și în învățământ, ca și în viața economică, inflația produce o scădere a calității. Profesori slabi, școli neînstrate, elevi cât se poate de prost pregătiți.

Ca un început de remediere și prevenire a relelor, ministerul instrucțiunii a luat o măsură, despre care nimeni, ori câtă durere ar cauza patriotismului și intereselor locale, nu va putea spune că nu este înțeleaptă: *incepând cu 1 Noembrie se suprimă și transformă în total 38 școli secundare*, funcționarea cărora în felul de până acum nu a fost justificată de nevoile reale ale învățământului.

Se desființează, complet, pe această dată, între altele, *școlile normale de băieți*: Brăila, Călărași, Constanța, Fălțiceni, Ismail, Orhei, Tighina, Caracal, Turnu-Severin, Bădeni-Iași, Huși și Tecuci; *școlile normale de fete* din: Galați, Pitești, Râmnicul-Vâlcei și Botoșani; apoi *liceul real No. 2 din Cernăuți*, gimnaziul de fete din Tg.-Neamț și cel din Lipova.

Singur directoratul Cluj nu înregistrează nici o desființare. In schimb se transformă din

licee tip C în gimnaziu tip A: liceul de băieți din Zălau și cel de fete din Dej, Deva și Sighișoara, iar școala normală de băieți din Satu-mare se contopește cu cea de băieți din Zălau, într'una singură, care va funcționa la Carei.

Cu atâta însă nu se mulțumește programul pe care ministrul instrucțiunii îl urmărește de un an și jumătate, cum declară însuși d. Costăchescu. La 1 Ianuarie și 1 Septembrie viitor vor urma alte desființări. Totuși aceste suprimări și transformări, mobilul cărora nu este economia bugetară, este departe de a feri școala de „tăierile mari pentru alcătuirea viitorului buget“. Vor trebui făcute economii mult mai mari. „*Biserica va participa și ea* — declară mai departe d. ministru — *la jertfele ce se cer, însă vom căuta să nu tulburăm buna ei funcționare*“.

Aprobând gândurile cari călăuzesc o mai sănătoasă organizare a învățământului nostru secundar, luăm act de declarația liniștitoare a dlui Costăchescu în ce privește biserica. Într'adevăr biserica n'a avut nici până acum situație bugetară prea strălucită și o simțitoare scădere a ajutoarelor ce-i acordă statul ar putea fi păgubitoare pentru activitatea ei normală. Și paguba ar fi a țării și a neamului.

Un gând bun pentru „Astra“. Despărțământul Cluj al „Asociației“ a adus, în adunarea sa generală, o hotărîre vrednică de toată luarea aminte. Președintele, prof. Dr. Iuliu Hațieganu, anunță o schimbare de metodă în propaganda culturală. Despărțământul, în loc de risipirea forțelor în prea multe comune deodată, se va concentra cu toată puterea, pe rând, la câteva, unde însă se vor face realizări concrete, culturale, agricole, igienice. In special propune să se lucreze pentru dezvoltarea unei *comune model*, care să fie înzestrată cu casă culturală, baie populară, radio, cooperativă etc. Acest noroc îl va avea comuna pitorească și cu frumos trecut istoric: Feleacul de lângă Cluj.

Este un început, care va trebui urmat cu toată hotărîrea și de celelalte despărțăminte. Concentrată, pe rând, asupra singuraticelor comune, activitatea lor va putea da fără îndoială roade mai bogate decât în trecut.

□ □ Foiața „Unirii“ □ □

Naționalism catolic

Conferință ținută la ședința festivă a marelui congres al AGRU-lui, dela Sighet

de Dr. Valeriu Pop
președintele AGRU-lui

Credința noastră, legătura noastră cu biserica catolică și apostolică a lui Isus Hristos, una și singură, este tare și veșnică. Veșnică pentru că aceasta biserică este călăuză și mântuitoare a sufletelor noastre, ea, și *singură ea* ne duce și ne poate conduce către zările nepătrunse, pline de taine ale vieții de veci. Acest adevăr nu se discută, nu se explică și nu se apără în mijlocul nostru, al căror principal temei de existență este chiar acest adevăr etern. Dacă acest mare adevăr în sine lămurește în mod definitiv aparținerea și unirea noastră cu Roma, nu este totuși fără folos a ne lămuri și asupra rosturilor așa zise „lumești“ ale bisericii romane bimilenare, făcând să străbată lumina adevărului binefăcător și în ascunzișurile mistificării.

Biserica catolică este *universală*; da, *universală*, pentru că Mântuitorul a întemeiat o *singură biserică adevărată*, pentru toți oamenii, pentru toate rasele, pentru toate neamurile. *Universală*, pentru că biserica catolică, după

vrerea dumnezească a Intemeietorului ei, îmbrățișează la sinul său de mamă pe toți fiii neamului omenesc, fără deosebire de culoare, rasă și limbă. Biserica propovăduiește tuturor deopotrivă cuvântul evangheliei, pe toți îi învață căile mântuirii, pe toți îi *înfrățește* în dragostea lui Isus Hristos.

Biserica catolică însă nu este *internațională*; ea nu se pune deacurmezișul existenței naționale a neamurilor. Roma nu numai că nu a contestat și nu a combătut ființa națională a nici unei seminții, ci din potrivă a înlesnit, a promovat cristalizarea, formarea individualității etnice și naționale a diferitelor popoare. Douăzeci de secole fac mărturie istorică fără seamăn că toate popoarele ce-au crescut la tulpina adăpostitoare a mărețului stejar — care este biserica Romei — s'au dezvoltat nestingherite, au prosperat ca și copilul sub ocrotirea plină de grijă a mamei dulci, și-au conservat naționalitatea sub cele mai grele încercări ale soartei și au urcat culmile cele mai mărețe ale științei, artei, culturii și ale vieții colective de națiune. Popoarele de sub oblăduirea spirituală a Romei au înscris paginile cele mai glorioase în istoria umanității, ele merg și astăzi în fruntea altora.

Dar Roma nu numai în trecut a fost înțelegătoare față de individualitatea diverselor națiuni și promovatoare a dezvoltării lor specifice. Biserica catolică, în îndeplinirea neșovăitoare a misiunii sale apostolice, duce și

azi cuvântul adevărului până în cele mai întunecoase colțuri ale pământului. Pretutindeni, unde există ființă ce se poate numi umană, ea o caută, o descoperă, o trezește la viață conștiință, individuală și națională. Aceasta biserică respectă datinile și tradițiile compatibile cu credința, nu distruge ci întărește individualitatea națională.

Biserica catolică ca unitate, întindere și cuprins este universală, pentru fiecare popor în parte însă, prin identificare completă cu existența, aspirațiile și destinul respectivului popor, *este națională* în cel adevărat și sublim înțeles al cuvântului. Universalitatea și caracterul național nu este un paradox sau o contradicție, ci urmarea firească a adevărului etern, că biserica Romei este adevărata biserică întemeiată de Fiul omului.

Față de acest adevăr, confirmat prin istoria bimilenară a bisericii catolice, ce tărni mai pot avea argumentele și atacurile celorce, sub masca naționalismului lipsit de sinceritate, construiesc un cap de acuză din universalitatea catolicismului, a celorce însă adeseori cad în extaz de admirație slugarnică față de atâtea exteriorizări ale internaționalismului cu adevărat primejdios ființei naționale a popoarelor? Sau poate chiar aceasta deghizată atașare la internaționalism explică dușmănia față de biserică, în același timp universală și națională?

Conceptia bisericii catolice este *monar-*

Sine ira et studio

— **Aprecieri neinteresate asupra adevăratelor rosturi ale ortodoxiei** —

În legătură cu congresul preoției ortodoxe, d. AMFIL ȘEICARU a scris, în „Curentul” două articole deosebit de luminoase și bogate în cuprins. Ele arată, cum nu se poate mai convingător, cât de greșite sunt căile pe cari umbliă conducătorii bisericii noastre dominante, cât de departe de adevăratul creștinism este printr-o lor de ură împotriva bisericii unite. Nu pe acest drum al distrugerii se va produce marea recreștinare, de care neamul nostru are imediată nevoie, nu războiul este pricina adâncă a relelor de cari suferă ortodoxii. „Pierirea ta din tine, Israele, și tot deacolo trebuie să pornească și lunoirea”.

Pătrunse de o adâncă înțelegere a rosturilor reșterii pentru refacerea socială, articolele Dlui Șeicaru sunt cruciată a sufletelor și „De unde va porni?” sunt în acea vreme, o condamnare hotărâtă a ofensivei, pe care biserica ortodoxă a pornit-o împotriva noastră. De aceea ne facem o plăcută datorie reținând părțile esențiale.

I.

Din „Cruciada sufletelor”

Am urmărit cu atenție congresul preoților ortodocși. În afară de unele pasionate considerate de ordin material (eterna problemă a salarizării) s'a svârlit în treacăt și problema evident gravă — a scăderii sentimentului religios: „Asupra țării s'a revărsat o largă propagandă de descreștinare”, a afirmat arhiepiscopul Scriban. Și s'a svârlit lozinca: „să pornim la marea cruciadă a sufletelor”. Această problemă, care ar fi trebuit să acapareze întreaga dezbateră a congresului, statului neputându-i să i-se ceară aducerea cu forța publică a dreptcredincioșilor la biserică. Descreștinarea sufletelor noi o constatăm printr'o tot mai sporită slăbire a sentimentului moral, printr'o anarhie în moravuri, printr'o destrăbănare a familiei. Toate teoriile unei morale în afară de orice fel de legătură cu sentimentul religios, s'au dovedit complet neînțelepte, cu dezastruoase efecte asupra disciplinei în viață a societății.

În orașele noastre procesul demisiei moralei e mai vechiu, a primit o impulsie, o accelerare în timpul războiului; la țară, procesul

este cu totul proaspăt și coincide vizibil cu slăbirea sentimentului religios, cu o descreștinare a sufletelor. Există un mijloc de a măsura înstrăinarea de biserică: creșterea spaimăntătoare a concubinajului la sate... Unde este preotul? Unde este vrednicia lui lupta împotriva concubinajului?... Fără să exagerez cu nimic, s'ar putea spune că *descreștinarea sufletelor se datorește și unei absențe, unei moliciuni a preoților...*

Polemicele cu celelalte biserici creștine nu-și au absolut nici un rost. *Nu o expansiune a bisericii unite amenință biserica ortodoxă*, ci progresul extraordinar al sectelor, mereu sporita abandonare a bisericii și înregimentarea în toate întreprinderile făcute de sectele ce se înmulțesc. De ce n'a fost pusă în discuția congresului lupta bisericii ortodoxe împotriva sectelor? Este adevărat, că sectele nu sunt trecute în buget și deci nu puteau preocupa congresul preoților. Mă întreb, dacă apostolii au creștinat lumea cu buget.

„Asupra țării s'a revărsat o largă propagandă de descreștinare”. Nimic mai adevărat, dar împotriva acesteia nu statul laic este chemat să lupte, ci preoții conștiinți de primejdia unei anarhii morale ce poate descompune societatea românească. „O cruciadă a sufletelor” cu preocupări bugetare nu înseamnă o cruciadă de mântuire a sufletelor celor porniți pe căile necredinții. Congresul preoților ortodocși ne-a desamăgit.

II.

Din „De unde va veni?”

Să nu te uiți cu ochi de invidie și ură la vecin, căci nevrednicia ta îți mărește necazurile. N'am văzut pe nimeni fericindu-se cu nenorocirea altuia, iar insuccesul faptei tale își are în ea însăși explicația. Sporește-ți puterile spre a nu cunoaște înfrângerea. De aceea am socotit binevenită lozinca svârlită în congresul preoților ortodocși: „cruciada su-

fletelor”, adică cucerirea sufletelor pentru dreapta credință... Mai mult ca oricând în aceste vremuri grele, când, sub apăsarea necazurilor, credințele cele mai tari se clatină și sufletele se sălbătăcesc, este trebuință de prezența activă a preotului. Spovedania desperării cine s'o asculte, cine să-i fie duhovnic? Cine să mângâie pe cei cotropiți de durere? Evident, că *preotul apare ca un săgas sigur împotriva anarhizării morale a satelor*, ca un factor de disciplină socială, oprind barbarizarea sufletelor.

Își îndeplinește această nobilă chemare? Am răspuns fără nici un ocol, răspicat, un categoric: nu. Pricina am și indicat-o: înregimentarea preoților în partidele politice, transformarea lor în agenți electorali, participarea lor la opera de învrăjbită a sufletelor... operă cu care se fălesc partidele.

Am văzut *pornirea împotriva bisericii unite, pornire manifestată în congres cu o patimă prea puțin creștină*. Am vrea să știm, dacă în judecata conducătorilor acestei îndușmănări cu biserica unită, stă credința că dela Blaj pornesc cauzele scăderii de autoritate a preoților, stă credința că *pricina tuturor necazurilor ortodoxe uniții o reprezintă*. Dacă nu s'a ajuns la aceste concluzii, nici prea departe n'a fost. Și aici stă grava rătăcire. Cucerirea sufletelor nu poate porni fluturând steagul urii, advcând pe planul luptei de recreștinare, concepția de partid deprinsă în luptele politice, căci așa cum se înfățișează începutul conflictului putem spune că sunt în față și învrăjbite partidul ortodox cu partidul unit. Dacă sunt tendinți de înălțare, de învioreare a activismului ortodox, aceste tendinți nu pot decât să ne bucure; așteptăm însă ca un început de înnoire să se facă în interiorul bisericii.

Idealismul bisericii are în primele rânduri pe cei închinați vieții de contemplație, de fecundă meditație metafizică, vieții de puritate ascetică, vieții monahale. Fără un idealism monahal, fără centre de viață călugărească, o biserică nu poate aspira la un biruitor imperialism moral. Unde sunt misionarii bisericii ortodoxe? Unde sunt irezistibilii ei converti-

că în sublimul înțeles al cuvântului. Capul bisericii este Mântuitorul, iar vicarul lui Hristos este Preafericitul Părinte, Papa, urmașul Sfântului Apostol Petru, piatra pe care a zidit Dumnezeu-Fiul biserica Sa, dându-i înșelăciune, invincibilitate și infalibilitate.

Din acest caracter genuin monarhic al bisericii rezultă, în mod firesc, toată structura ierarhică și osatura acestei divine instituțiuni, așa după cum douăzeci de veacuri au atestătornicit-o.

Din aceasta concepție fundamentală și cristalizată în forme cu totul superioare oricăror teorii sau empirism omeneșc, decurge logic și fără greș îndemnul, mai mult, statornicul și puternicul sprijin ce biserica catolică ne arată și arată regimului monarhic, acestei celei mai adecvate și mai superioare forme de organizare și conducere politică a popoarelor. — Dușmanii fățiși sau oculte ai regimului monarhic își dau perfect de bine seama, că temelia principală de existență a monarhiilor este biserica catolică. Lozinca revoluției franceze — ai cărei inițiatori tainici au fost „iluminatiștii” de esență francmasonică — nu fără un motiv s'a concretizat în drastica și vulgară frază: „Cu intestinele ultimului preot — evident catolic, petrecându-se lucrurile în Franța — vom strangula pe cel din urmă rege”. Deci acești fanatici revoluționari destructivi ce credeau că pot da lovitură de grație credinței și monarhiei, își mărturiseau deschis convingerea,

că numai după distrugerea fizică a tuturor slujitorilor altarului Domnului, se poate imagina complectă și definitivă ruină a ideii monarhice.

Odată cu aceasta restabilire de adevăr, este indicat să abordăm cu franchețe și o altă gravă problemă: *falsificarea sistematică a istoriei*, manoperă ce datează de mai bine de un veac. Evul mediu arătat tendențios ca o epocă de întuneric și de rușine a umanității, regimul monarhic denunțat ca instituție de permanent obstacol al dezvoltării libere și al înfloririi națiunilor și mai presus de toate papalitatea acuzată perfid de a fi patronat toate aceste grozavii. Este timpul suprem să ne ridicăm cu energie, strigând: *în lături cu mistificatorii; nu mai tolerăm falsificarea trecutului ca să nu ne fie otrăvit și primejduit viitorul!*

Tot ce avem astăzi frumos, mare, sublim, avem datorită evului mediu și atât de dușmanitelor instituții ale acestei epoci. Din ce altceva a răsărit toată civilizația zilelor noastre, toată bunăstarea, toate admirabilele monumente de artă și știință, dacă nu din strădania, munca și inspirația *evului mediu al papilor și al monarhilor*, cari au știut să recledească pe ruinele Imperiului Roman distrus de năvălirile semințiilor barbare, minunatele așezăminte ale națiilor europene. Cei ce i-au combătut și li combat — lefegii, conștiinți sau inconștiinți, ai eternei tăgăduiri — nu numai

că nu au adăugat nimic pozitiv la aceste realizări, ci dimpotrivă au stingherit sau au distrus adeseori opera lor constructivă și rodnică. Iar dacă ne-au dat ceva, acest ceva consistă numai în neliniștea și zavistia sistematică și diabolic alimentată, frământări ce amenință să degenereze într'un „bellum omnium contra omnes”.

Tuturor instigatorilor de svârcoliri sociale, tuturor teoriilor de materialism adeseori animalic, tuturor vestitorilor luptei de clase și ai anarhizării societății umane — rareori naivi sau de bună credință, prea adesea îndemnați de porniri satanice — *noi le opunem concepția bisericii catolice, etica, ideologia și morala catolică, care culminează în principiul armonizării claselor, în idea de ordine, în intransigența morală și mai presus de toate în iubirea, lăsată nouă ca poruncă de căpetenie de către cel Răstignit pentru a noastră răscumparare*.

Dacă din aceasta parțială și fugară schițare a unor rosturi „lumești” ale bisericii catolice, am desprins incomensurabilele foloase de cari s'au împărtășit neamurile pământului dela această dumnezească biserică, ce avem de zis noi Români?

Unirea în credință cu Roma, făcută de către o parte importantă, dar totuși numai o parte a neamului românesc, a însemnat pentru Români *renașterea sufletească și națională* care fără aceasta unire în veci binecuvântată

tori?... In fața mea, am o scrisoare primită dela o călugăriță dela mănăstirea Văratec. O tristă, o deprimantă confesiune a celor mai monstruoase fapte ce se petrec în cuprinsul pe care noi vrem să ni-l imaginăm de o puritate serafică. Toată cronică scandaloasă a mănăstirei, date de o înfiorătoare precizie, sunt cuprinse în scrisoarea pe care călugărița le semnează, declarându-se gata să le susție în fața unei comisii de anchetă hotărâtă să pună capăt răului... Cucerirea sufletelor, cruciada creștinării, aducerea pe căile dreptei credințe a celor ce au uitat de Dumnezeu, ce poate fi mai frumos, mai măreț ca misiune idealistă, pentru cei ce visează o biserică ortodoxă sporită de autoritate domnitoare, înnoitoare a vieții sociale românești? Dar pentru această operă se cere în preabil o ridicare idealistă, o premenire morală în lăuntrul bisericii, creșterea cadrelor cruciadii de mâine.

De unde va porni lupta dărză, necruțătoare în contra decadenței, care nu-i în funcțiune de cifrele bugetare, ci de însăși viața morală?

Știri mărunte

D. Titulescu la Papa. Agenția Rador anunță din Roma, că ministrul nostru dela Londra, d. Titulescu, a fost primit Vineri, 31 Octomvrie, în audiență de către Sfântul Părinte Papa Pius al XI-lea. După audiență, d. Titulescu a făcut o vizită secretarului de stat al Vaticanului, cardinalul Pacelli.

De ziua morților. O pioasă tradiție, catolică, ne duce, la fiecare 1 Noemvrie, spre cimitire, unde își dorm somnul de veci cei dragi ai noștri. Sufletele ne sunt pline de amărăciune și gândul deșertăciunii vieții se impune reflecției noastre. Durerea noastră ar spori încă, dacă ne-am da seama că o bună parte din cei pierduți ne-au părăsit înainte de vreme din vina noastră a tuturor, din cauza relei noastre organizații sociale. Tot al 7-lea om din țara noastră moare de tuberculoză și nu mai puțin de 50.000 tineri cad jertfă an de an pe altarul ei înfiorător. Pe mulți i-am putea salva, dacă ne-am organiza cum trebuie. *Societatea pentru profilaxia tuberculozei*, de sub prezidenția rectorului universității din Cluj, *Dr. Iuliu Hațieganu*, se

ar fi întârziat încă multe-multe decenii, dacă nu ar fi fost chiar compromisă. Unirea ne-a încopciat de nou în comunitatea spirituală a latinității, a făcut neamul românesc de nou părtaș al moștenirii geniului latin — după ce atâtea secole a fost ținut îndepărtat de vitregia amară a unui crud destin.

Da, de când s'au pus pecețile, ce nu se pot rupe, pe actul unirii noastre cu Roma papală, destinele neamului românesc s'au înșeninat și profund recunoscători pentru ceea ce Roma ne-a dat, ne dă și ne va da întru mântuirea sufletelor noastre, pentru păstrarea ființei noastre naționale și înălțarea neamului românesc, cu mândrie și într'un cuget mărturisim:

Biserica catolică și apostolică păstorită de Preafericitul Părinte, Papa — urmaș al Sfântului Apostol Petru — este o peatră. Pe această stâncă de granit să clădim noi Românii ca indivizi și națiune: este nestrămutata noastră vrere. Și credem cu tărie, că zidirea înălțată pe aceasta temelie nici puterile iadului nu vor putea s'o dărîme.

străduiește în această muncă a salvării de vieți. Suntem datori s'o sprijinim cu toții. De ziua morților, ea face un nou apel, pentru a câștiga cât mai mulți membri și cere o parte măcar din ceea ce se cheltuiește pe flori și luminări pentru ajutorarea celor amenințați de tuberculoză. E un apel care nu trebuie să răsune în deșert.

Locale. Duminică viitoare, a săptămânei a opta după Înălțarea sf. Cruci, va predica în catedrală pâr. *Dr. Iuliu Florian*, canonic mitropolitan.

— Reuniunea meseriașilor și comercianților români din Blaj aranjază, în seara sârbătoarei ss. Arhangheli Mihail și Gavril, o *producțiune teatrală urmată de dans*, în sala de gimnastică a liceului nostru de băieți. Producțiunea începe la ora 8 1/2 seara, cu reprezentarea piesei „Turmele”, de B. Luca, rolurile fiind susținute de membrii tineri ai reuniunii. În pauză se va juca, după bunul obicei din bătrâni, „Călușerul și Bătuta”. Venitul curat este merit pentru acoperirea nevoilor reuniunii.

Clopotul din Rovereto. În 2 Noemvrie, ziua morților, între admirabile predici, requiemuri și rugăciuni, cari au cutrierat văzduhul dela cele mai multe stațiuni de emisiune radiofonică, s'a auzit, deosebit de duios, un glas de clopot prelung și tânguitor. Era clopotul cel mare ridicat la Rovereto, în munții Italiei, pe locuri blestamate, unde atâtea vieți de om s'au stins în măcelul cel mare. Fii ai tuturor neamurilor încăerate în ură, își dorm somnul de veci împreună prin văgăunile celor munți. Deasupra lor veghiază clopotul cel mare, turnat din aramă de tunuri dela toate națiunile cari au luat parte la războiu, chemând în fiecare seară, în pustietățile munților, la rugăciune și pace. De ziua morților, dangătul lui a fost trimis prin unde electrice să facă încunjurul lumii, ducând, deodată cu marea jale, și gândurile păcii creștinești. Avem și noi morți, pe cari i-a plâns, în 2 Noemvrie, clopotul dela Rovereto.

† **Pâr. Dionisiu Aaron**, viceprotopop onorar, paroh în Gurarâului (arhidieceză) — tatăl pâr. senator Victor Aaron din Mihalț, căruia și pe această cale îi exprimăm condoleanțele noastre — a trecut la cele veșnice în 4 Noemvrie c. în anul 75 al vieții și 55 al preoției sale cinștite. — Fie-i partea cu dreptii!

Telefonul „Unirii”

T. Satu-mare. Pe cât știm, informațiile DV. sunt lipsite de orice temei, întrucât nu există încă nici o listă a celorce vor intra în noul capitol al eparhiei Maramureșului.

D. Tg.-Mureș. Scrisoarea dlui general Cantacuzino, de care vă interesați, a fost publicată „fără nici o modificare”, în „Cuvântul” din 4 Noemvrie c. După asigură că a citit cele scrise de pâr. Scriban și de d. Frolo bravul general continuă militărește: „Cunosc foarte multe persoane ce, împreună cu mine, sunt de părere pâr. Scriban și găsesc că articolul său nu a fost destul de drastic, că trebuia de mult scris cu o campanie generală în contra concordatului, care este o pacoste și un pericol nu numai pentru ortodoxismul, dar și pentru patria noastră, întrucât catolicismul acaparează totul. Articolul dlui Frolo este ridicol și îndrăzneț și mă înțreb, cu grije, dacă avem mulți profesori de același calibrul”. — Discuțiunea ce s'a încins asupra acestei perle de proză militară ortodoxă a împărțit pe învățați în două tabere. Unii, răzimați pe frumusețea stilului și corectitatea limbii, o declară plastografie, pe când alții cred că scrisoarea a fost „executată” prin plutonierul de serviciu. Toți recunosc însă, că generalul n'a lipsit dela datorie într'un moment atât de grav, când patria este în pericol.

„Universul”. București. Vă prevenim să grijăți bine capul ascuns după paravana D. I. P. Ofensiva catolică pornită cu o putere extraordinară, ar putea să i-l rețeze și ar fi păcat de el. Cine ne-ar mai amuza cu „invențiuni de noui ordine călugărești” ca cel al „Fraților minori conventuali” și cine ar mai plânge cumplită în străinere a Blajului care „se apropie tot mai mult de catolicismul cosmopolit, pierzându-și caracterul național”? Deși este în joc însăși puterea de „coeziune națională a statului românesc”. Cum ar mai și putea exista țara asta nenorocită, când canonicii uniți își zic — „horribile dictu!” — „monsegniori” și pâr. Dominic Neculăș flutură prin Bihorul ortodox „flamura culturii”? Impotriva atâtor nelegiuiri numai un uriaș ca D. I. T. mai poate lupta. De aceea, încă odată, să-l păziți bine. Cătorii nu se mai pot lipsi de adanca lui înțelepciune.

I. Sibiu. Greșiți. Inofensivele răutăți fără spirit ale „Telegrafului”, provocate de aprecierile noastre pentru episcopul Maramureșului, nu-și au originea în faptul că preacuvioșii n'ar putea suferi fumul de străbate. Nu. O fac din adâncul duh al umilinței ce-i străbate. Tot din acest motiv nici nu vor primi vreodată. Doamne ferește, să ajungă episcopi, și se vor sili să nu risipească în jurul lor talent și dragoste pentru dreaptă credință. Suntem siguri că le va reuși.

P. Vălișoara. Pentru a putea face examenul anului IV întregitor a Cursului pregătitor de 3 ani se cere, din caz în caz, învoirea specială a P. Ven. Ordinariat respectiv. Iar asta se dă tuturor, cari fac dovada că întrunesc condițiile prescrite.

FLEGLER

Intreprindere de pictură și tapetare artistică. Cluj, str. Rațiu

Pictor modern de camere. Mare asortiment în specialități de tapete. Intreprinde: renovări, în stil, de biserici și castele, vopsire de locuințe și mobile, precum și lustruire cu lac.

Devize gratuite! Comande venite din provincie se execută prompt și la termen. 12-1

SCHIMBAȚI

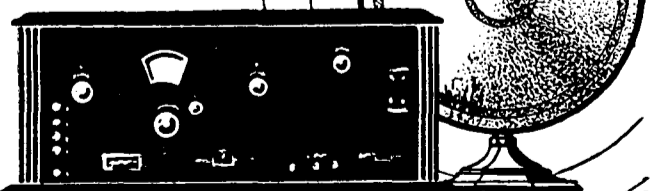
APARATUL DV. DE RECEPȚIE CU BATERII INVECHIT CU OCAZIA ACȚIUNII DE SCHIMB STANDARD CU APARATUL MODERN DE REȚEA

Standardyne

COMERCIANTUL DVS. DE RADIO IL VA DEMONSTRA GRĂTUIT ȘI VA SERVI CU DESLUȘIRI.

PLATA PRIN 12 RATE LUNARE!

ACȚIUNEA DE SCHIMB DUREAZĂ PANA LA 15. IULIE 1930

Nimeni nu folosește pentru copii decât crema, săpunul și pudra HÖFER